

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK XLII

1/2008

Environmentálna dimenzia regionálneho rozvoja

Problematika regionálnej diferenciacie a regionálneho rozvoja sa v postsocialistických krajinách oneskorene dostala do popredia záujmu odborníkov i politikov. Vo viacerých krajinách západnej Európy má regionálny výskum spojený s regionálnou politikou dlhú tradíciu. V postsocialistických krajinách sa stal predmetom záujmu predovšetkým v súvislosti s narastajúcimi regionálnymi rozdielmi a integračnými procesmi. V súčasnosti sa aktuálnosť štúdia regionálnych problémov a ich riešení čoraz viac zvyšuje pod tlakom sociálnych, ekonomických, ale aj environmentálnych problémov sprevádzaných rastom regionálnych disparít.

Z výsledkov viacerých výskumov vyplýva, že regionálna diferenciacia a výrazné regionálne disparity sú charakteristické pre súčasnú situáciu v Česku i na Slovensku. Na jednej strane sa sformovali rozvinuté regióny, v ktorých prevláda synergické pôsobenie viacerých pozitívnych rozvojových faktorov, hoci ich environmentálna situácia nie je vždy priaznivá. Na druhej strane sa sformovali zaostané (málo rozvinuté) regióny, kde, naopak, synergicky pôsobia viaceré nepriaznivé faktory. Disparity zásadným spôsobom ovplyvňujú regionálny vývoj a vyžadujú aplikáciu účinných nástrojov a politík na redukovanie medziregionálnych rozdielov, ako aj aplikáciu nových stratégií efektívneho rozvoja.

Summit Zeme v Riu de Janeiro (1992) nasmeroval úvahy o rozvoji na prístupy smerujúce k ochrane environmentálnych hodnôt. Hoci neskôr, na začiatku 21. storočia, sa pozornosť odborníkov začala viac zameriavať aj na sociálno-ekonomické a kultúrne aspekty (udržateľný rozvoj bol redefinovaný ako holistický koncept o kvalite života), životné prostredie zostáva stále jednou zo štyroch základných oblastí udržateľného rozvoja v snahe hľadať vyvážené riešenia.

Regionálny rozvoj možno chápať ako súbor sociálno-ekonomických a kultúrnych procesov, ktoré prebiehajú v prírodnom, človekom vytvorenom, ale aj spoločenskom prostredí určitej oblasti. Procesy by mali prebiehať tak, aby rešpektovali a vhodne využívali podmienky a zvláštnosti tohto prostredia. Preto je dôležité zohľadňovať v procesoch orientovaných na regionálny rozvoj široké spektrum environmentálnych aspektov, či už ide o ochranu prírodnej krajiny, faktory environmentálnych rizík, kvalitu environmentálnej infraštruktúry, ekologickú modernizáciu zameranú na reštruktúraciu výroby a spotreby, na rozvoj a uplatňovanie čistých výrobných technológií, ekonomické oceňovanie prírodných zdrojov, alebo otázky štruktúrálnej daňovej reformy, či integrácie environmentálnej politiky do celkovej rozvojovej politiky regiónov, resp. krajiny.

Vladimír Ira

Obsah

T. Hrnčiarová: Životné prostredie perom novej šéfredaktorky	3
E. Rajčáková: Regionálny rozvoj a regionálna politika s dôrazom na Slovensko	5
O. Hudec, A. Bilá: Regionálne disparity v EÚ v oblasti inovácií a životného prostredia	11
Z. Izakovičová, R. Spáčilová: Rozvoj regiónov Slovenska podľa ich environmentálnej situácie	15
P. Gajdoš: Vývoj regionálnych disparít na Slovensku – málo rozvinuté regióny	21
V. Poštolka: Životní prostredí a užívatelé území – nové pohľady a dimenze	28
V. Ira, M. Lehotský: Rozvojové možnosti a obmedzenia regionálnych systémov (s dôrazom na environmentálne aspekty)	34
J. Vystoupil, M. Šauer: Geoparky – nový nástroj udržateľného rozvoje cestovného ruchu	39
K. Szekeres, M. Rusko: Obnova a rozvoj „hnedých polí“	44
O. Ďurža: Vplyv ťažby a spracovania magnezitu na životné prostredie Slovenska	48

Aktuality

T. Takáčová: Fyzická geografia a trvalá udržateľnosť	53
M. Moyzeová: Vedecká konferencia o krajinnej ekológii	53
A. Štrpková: Keď lúky kvitnú v januári	54

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME XLII

1/2008

Contents

T. Hrnčiarová: The Environment with a New Editor-in-chief Pen	3
E. Rajčáková: Regional Development and Policy with an Emphasis on Slovakia	5
O. Hudec, A. Bilá: Regional Environmental and Innovation Disparities in the European Union.	11
Z. Izakovičová, R. Spáčilová: Environmental Situation as a Condition of the Slovak Regions Development	15
P. Gajdoš: Development of Regional Disparities in Slovakia – Less Developed Regions	21
V. Poštolka: Environmental Issues and Area Users – New Attitudes and Dimensions	28
V. Ira, M. Lehotský: Developmental Possibilities and Limits of Regional Systems (with Emphasis on Environmental Aspects)	34
J. Vystoupil, M. Šauer: Geoparks – the New Element in Sustainable Development of Tourism	39
K. Szekeres, M. Rusko: Brown-field Redevelopment	44
O. Ďurža: Impact of Magnesite Exploitation and Processing on Environment in Slovakia	48
News	
T. Takáčová: Physical Geography and Sustainability	53
M. Moyzeová: Scientific Conference on Landscape Ecology	53
A. Štrpková: When Meadows Flourish in January	54

Environmental dimension of regional development

Experts and politicians have realized the significance of the regional differentiation and regional development in post-socialist countries with a certain delay. In some Western European countries, regional research is traditionally connected with regional policy. Meanwhile, in the post-socialist countries regional research and regional development became subjects of interest above all in connection with the increasing regional disparities and integration processes. Regional problems are the theme that becomes ever more topical under the pressure of social, economic and environmental problems accompanied by increasing regional disparities.

Some research results point to the fact that the regional differences and pronounced regional disparities are typical for the present situation, both in Czechia and Slovakia. On the one side, there are developed regions where favourable synergic effects of several developmental factors prevail although their environmental situation is not always acceptable and there are underdeveloped regions where the synergy of unfavourable factors dominates. Disparities considerably affect the regional development and require application of efficient tools and policies that should reduce the inter-regional differences followed by application of new strategies for the efficient regional development.

The Earth Summit in Rio de Janeiro (1992) steered the consideration about development to approaches associated with the protection of environmental values. Although later, at the beginning of the 21st century, the attention of experts turned rather to socio-economic and cultural aspects (sustainable development has been redefined as a holistic concept about quality of life), the environment still remains one of the four basic areas of sustainable development in efforts to deliver the win-win solutions.

Regional development can be interpreted as a set of socio-economic and cultural processes that take place in the natural, man-created and social environment of region. These processes should proceed in the way of appropriate use and respect for the conditions and particularities of such environment. Hence, it is important to take into account a wide spectre of environmental aspects in processes oriented to regional development whether it is natural landscape protection, factors of environmental risks, quality of environmental infrastructure, ecological modernization targeted to restructuring of production and consumption, development and diffusion of clean technologies, economic evaluation of natural resources or the overall developmental policy of regions or the country.

Vladimír Ira